

Conseil de l'Égalité des Chances entre Hommes et Femmes
Raad van de Gelijke Kansen voor Mannen en Vrouwen
Rat für Chancengleichheit zwischen Männern und Frauen

**ADVIES NR. 103 VAN DE RAAD VOOR DE GELIJKE KANSEN VOOR MANNEN
EN VROUWEN D.D.14 OKTOBER 2005 INZAKE DE FEMINISERING VAN
BEROEPS- EN FUNCTIENAMEN IN DE JURISCHE WERELD, GOEDGEKEURD
DOOR DE RAAD VAN DE GELIJKE KANSEN OP 14 OKTOBER 2005.**

ADVIES NR. 103 VAN DE RAAD VOOR DE GELIJKE KANSEN VOOR MANNEN EN VROUWEN D.D. 14 OKTOBER 2005 INZAKE DE FEMINISERING VAN BEROEPS- EN FUNCTIENAMEN IN DE JURISCHE WERELD, GOEDGEKEURD DOOR DE RAAD VAN DE GELIJKE KANSEN OP 14 OKTOBER 2005.

Gelet op de adviesbevoegdheid zoals haar toegekend bij Koninklijk Besluit van 15 februari 1993 (B.S. 6 maart 1993) en vervangen door het K.B. van 4.4.2003 (B.S. 5.6.2003), brengt de Raad van de Gelijke Kansen voor mannen en vrouwen volgend advies uit inzake de beroeps- en functienamen in de juridische wereld.

I. PROBLEEMSTELLING

De Raad wenst er de aandacht op te trekken dat in de juridische wereld slechts zelden rekening wordt gehouden met het grote aantal vrouwen dat daar actief is. Zo spreekt men over de stafhouder, over advocaten, raadslieden en confraters, over griffiers, over notarissen en gerechtsdeurwaarders, over de onderzoeksrechter en de Procureur.

De mannelijke functiebenamingen zijn dus overheersend, en de Raad beklemtoont de noodzaak aan een seksneutrale terminologie.

II. ALGEMENE SITUATIESCHETS EN EVOLUTIE

Het maatschappelijk debat omtrent het gebruik van mannelijke en vrouwelijke functiebenamingen is niet recent. De stellingen van de deelnemers aan dat debat vallen in te delen in drie grote categorieën : (i) de mannelijke functiebenaming wordt genderneutraal gebruikt, (ii) er ontstaat een vrouwelijk equivalent voor de oorspronkelijke mannelijke functiebenaming of (iii) een nieuwe genderneutrale functiebenaming wordt gebruikt¹. In feite komt het dus neer op een tweedeling met enerzijds de voorstanders van een *neutralisering* van de functiebenamingen en anderzijds de voorstanders van een *differentiëring* van de beroepsnamen. De eersten pleiten voor het gebruik van één enkele functiebenaming waarbij geen onderscheid wordt gemaakt naar het geslacht van de persoon die dit beroep uitoefent. In een aantal gevallen pleiten zij voor de creatie van nieuwe genderneutrale functiebenamingen om oorspronkelijk mannelijke of vrouwelijke benamingen te "neutraliseren" (bijvoorbeeld het gebruik van "arts" in plaats van "geneesheer"). De voorstanders van een differentiëring van de functiebenamingen pleiten voor een duidelijk onderscheid in de functiebenaming van het geslacht van de persoon die dit beroep uitoefent. Zij vinden de neutralisering van de beroepsnamen in strijd met de realiteit en negatief voor de gelijke kansen. De zogenaamde genderneutrale namen zijn in oorsprong vaak mannelijk en hun verder gebruik bestendigt de heersende stereotypen. In 1988 formuleerde de Commissie Vrouwenarbeid een eerste advies omtrent deze problematiek.

In 1993 vaardigde de Franse Gemeenschap hieromtrent een decreet uit². De regels betreffende de vervrouwelijking van de beroepsnamen moeten op grond van dat decreet toegepast worden in de wetgeving, de overheidscommunicatie, de contracten en de handboeken in het

---

¹ BRUSSELS OBSERVATORIUM VAN DE ARBEIDSMARKT EN KWALIFICATIES, *Situatie van de vrouwen op de arbeidsmarkt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest*, maart 2004.

² Décret du 21 juin 1993 relatif à la féminisation des noms de métier, fonction, grade ou titre, B.S. 19 augustus 1993.

onderwijs. In het algemeen vormt men de vrouwelijke beroepsnaam door het toevoegen van een -e aan de mannelijke vorm. Wanneer de mannelijke vorm reeds op een klinker eindigt, wordt deze eveneens voor de vrouwen gebruikt. Het geslacht van de betrokkene wordt dan duidelijk door het lidwoord (bijvoorbeeld le/la comptable). De vormstructuur van de Romaanse talen bevordert natuurlijk de feminisering van de beroepsnamen³. Vrouwelijke vormen kunnen zowel op het niveau van de uitgang als op niveau van het lidwoord gemarkeerd worden. Nochtans is in heel wat contexten het gebruik van de functie- of beroepsnamen niet referentieel, waardoor het gebruik van de vrouwelijke vorm een (negatieve) bijklank krijgt.

In 1994 formuleerde de Vlaamse Overlegcommissie van de SERV een advies betreffende de feminisering van de beroepsnamen⁴. De Overlegcommissie is van oordeel dat het vermijden van seksistische taalstructuren en seksistisch taalgebruik slechts één van de vele stappen op weg naar meer gelijke kansen is. Het streven naar een genderneutraal taalgebruik wordt als waardevol beschouwd maar de impact ervan, zeker op een betere toegang voor vrouwen op de arbeidsmarkt, wordt evenwel gerelativeerd. De vervrouwelijking van beroepsnamen moet gezien worden in het kader van de bestrijding tegen taalseksismen. De Overlegcommissie wijst er op dat vrouwenberoepen waarin mannen hun intrede maken onmiddellijk een mannelijke naam krijgen, wat de vrouwen in deze beroepen onzichtbaar maakt. Niettemin is de Overlegcommissie zich bewust van het feit dat een consequente toepassing van de vervrouwelijking van de beroepsnamen tot een ridiculisering kan leiden, wat ten allen koste vermeden moet worden. Per geval dient vastgesteld te worden wat de meest aanvaardbare en praktische oplossing is, met een voorkeur voor gemeenkundige of onzijdige vormen in plaats van exclusief mannelijke of vrouwelijke beroepsnamen. De Overlegcommissie pleit tevens voor acties voor de bekendmaking van lijsten van beroepsnamen.

In 1994 formuleerde ook de Raad van de Gelijke Kansen voor Mannen en Vrouwen een advies betreffende de problematiek van de feminisering van de beroepsnamen⁵. Gelet op het decreet van de Franse Gemeenschap van 1993, was de Raad van mening dat ook dringend een regeling voor de federale overheidsdiensten moest uitgewerkt worden. Er bestaan natuurlijk verschillen tussen het Nederlands en het Frans, die met zich meebrengen dat feminisering niet voor beide landstalen even vanzelfsprekend is. De Raad meent in haar advies nr. 2 dat het de taak van de overheid is om campagnes op te zetten ter promotie van bepaalde beroepen binnen dewelke vrouwen ondervertegenwoordigd zijn. De Raad pleit tevens voor een strikte toepassing van het decreet van de Franse Gemeenschap in het juridisch taalgebruik en de communicatie van de openbare diensten. Wat het Nederlands betreft, pleit de Raad in haar advies voor de oprichting van een taalcommissie belast met de problematiek, en voor het gebruik van een genderneutrale benaming, wanneer deze bestaat (bijvoorbeeld "leerkracht" in plaats van "leraar"). Gelet op de bijzonderheden van de Duitse taal, dringt de Raad er tot slot op aan dat ook voor de Duitstaligen in België de nodige initiatieven genomen worden.

Het Comité van Ministers van de Nederlandse Taalunie heeft op 22 oktober 1996 een besluit aangenomen waarin wordt beslist om geen voorschriften voor het gebruik van functienamen

---

³ N. DELBEQUE, "Feminisering in Romaans perspectief : structurele en functionele analyse van de Franse en Spaanse functie- en beroepsnamen, in M. LUTJEHARMS (ed.), *Feminisering van beroepsnamen : een juiste keuze? Handelingen van een colloquium aan de VUB 28/3/1998*, VUB - Instituut voor Taalonderwijs.

⁴ SOCIAAL ECONOMISCHE RAAD VAN VLAANDEREN - VLAAMSE OVERLEGCOMMISSIE VROUWEN, *Advies over de feminisering van de beroepsnamen*, 13 oktober 1994.

⁵ Advies nr. 2 van de Raad van de Gelijke Kansen voor Mannen en Vrouwen van 9 december 1994 over het geslacht van beroeps- en functienamen.

op te stellen. Een publicatie over de vervrouwelijking van de beroepen zou de discussie toelichten en in een bredere maatschappelijke context kaderen⁶. Qua betekenis wordt een onderscheid gemaakt tussen genderneutrale, specifiek mannelijke en specifiek vrouwelijke functiebenamingen. De eerste worden voor beide geslachten gebruikt en de taalgebruiker denkt niet automatisch aan een man of vrouw (bijvoorbeeld : bediende). Specifiek mannelijke of vrouwelijke functiebenamingen verwijzen duidelijk naar de man of vrouw die dit beroep uitoefent. De auteurs stellen dat er slechts een twintigtal exclusief mannelijke functiebenamingen in het Nederlands bestaan. Veel beroepen met een eerder "mannelijke" benaming worden immers ook gebruikt om een vrouw die het beroep uitoefent, aan te duiden (bijvoorbeeld: psycholoog, coördinator, ombudsman, ...). Dit is niet het geval voor de specifiek vrouwelijke functiebenamingen (bijvoorbeeld : secretaresse, verpleegster, ...). De Nederlandse Taalunie laat de taalgebruiker de keuze om het geslacht van de persoon die het beroep uitoefent aan te duiden in zijn functiebenamingen en verwijst hiervoor naar het maatschappelijk debat. Tijdens een colloquium aan de Vrije Universiteit Brussel werd gepleit voor een onderscheid tussen de functie en de persoon. Waar het beroep best met een genderneutrale vorm wordt aangeduid, kunnen de personen die het beroep uitoefenen met een seksespecifieke term aangeduid worden.

III. VERGELIJKING MET DE OMRINGENDE LANDEN

Ook in de ons omringende landen wordt het debat gevoerd⁷.

De 'circulaire du 11 mars 1986 relative à la féminisation des noms de métier, fonction, grade ou titre', uitgevaardigd door de toenmalige Franse premier is het sluitstuk van een reeks van initiatieven om de vrouwen zichtbaarder te maken in de verschillende beroepen. Om hiertoe bij te dragen werd eveneens een commissie samengesteld die de vrouwelijke vorm van de beroepen zou vastleggen en de overheid verbond zich ertoe om in alle documenten naar de burger of de overheidsdiensten deze te respecteren. In 1998 verscheen een nieuwe circulaire waarbij verwezen werd naar dit engagement, maar waar weinig gebruik van werd gemaakt.

De Duitse taal biedt, net als de Franse taal, ruime mogelijkheden om het sekse-onderscheid te maken. In Duitsland wordt het gebruik van de specifiek vrouwelijke functiebenamingen niet opgelegd door de overheid maar wordt in de praktijk vaak de vrouwelijke vorm naast de in principe genderneutrale vorm gebruikt, waardoor deze laatste als mannelijk wordt ervaren. In de "Grundsätze für die geschlechtergerechte Gestaltung von Gesetzestexte" wordt geadviseerd om in juridische teksten zo weinig mogelijk dubbele vormen te gebruiken, terwijl in formulieren beter de mannelijke en de vrouwelijke vorm gebruikt wordt⁸.

De Engelse taal daarentegen beschikt bijna uitsluitend over genderneutrale functiebenamingen. Dit betekent echter niet dat de Angelsaksische wereld ongevoelig blijft voor de genderproblematiek. Aan vele teksten gaat de opmerking vooraf dat de beroepen zowel naar mannen als naar vrouwen kunnen verwijzen. Daarnaast worden dubbele

---

⁶ J. DE CALUWE en A. VAN SANTEN, *Gezocht : functiebenamingen (m/v). Wegwijzer voor vorming en gebruik van Nederlandse functiebenamingen*, Nederlandse Taalunie, Sdu Uitgevers, Den Haag 2001.

⁷ BRUSSELS OBSERVATORIUM VAN DE ARBEIDSMARKT EN KWALIFICATIES, *Situatie van de vrouwen op de arbeidsmarkt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest*, maart 2004.

⁸ M. LUTJEHARMS, "Het Nederlands tussen het Engels en het Duits", in M. LUTJEHARMS (ed.), *Feminisering van beroepsnamen : een juiste keuze? Handelingen van een colloquium aan de VUB 28/3/1998*, VUB - Instituut voor Taalonderwijs 1998.

persoonlijke voornaamwoorden (he/she) of de meervoudsvorm gebruikt. In advertenties wordt de geïnteresseerde kandidaat ook vaak rechtstreeks aangesproken.

IV. ADVIES

Algemene aanbevelingen

Recent nog formuleerde de Raad een advies inzake de Orde van Geneesheren⁹. Rekening houdend met het feit dat het aantal vrouwelijke artsen in België al lang niet meer tot een minderheid behoort, was de Raad van mening dat het ogenblik aangebroken was om ook binnen hun beroepsgroep een seksneutrale terminologie in te voeren.

Diezelfde overwegingen gelden inzake de Orde van Advocaten en de juridische wereld.

In het bijzonder wijst de Raad erop dat ook in de juridische teksten steeds wordt uitgegaan van een mannelijke actor. Het gerechtelijk Wetboek hanteert alleen mannelijke functiebenamingen, niet steeds seksneutraal. Verder, waar advocaten mekaar onderling aanspreken als “confrater”, wordt er nog steeds raar opgekeken als men “consoeur” gebruikt. Vrouwelijke raadsheren bij de Hoven van Beroep worden nog altijd geen “raadvrouw” genoemd, en de eerste “stafhoudster” dient ook nog met die titel haar brieven te ondertekenen.

De Raad is van mening dat de wetgeving die van toepassing is op al deze juridische actoren, tekstaanpassingen moet krijgen. Waar het misschien omslachtig is om in elk desbetreffend artikel van het Gerechtelijk Wetboek te spreken over griffier/griffiere of advocate/advocaat kan misschien een inleidend artikel toegevoegd worden waarin – naar Engels voorbeeld – wordt gepreciseerd dat de gebruikte functiebenamingen zowel naar de vrouwelijke als naar de mannelijke beroepsbeoefenaars verwijzen. In officiële teksten zou in bepaalde gevallen het gebruik van seksneutrale beroepsnamen kunnen verplicht worden om exclusief mannelijke of vrouwelijke beroepsnamen te vermijden.

Aanbevelingen voor de drie landstalen

Hierbij benadrukt de Raad van de Gelijke Kansen dat de problematiek dient behandeld te worden volgens het taalgebied.

a. Franse taal

Tot haar grote spijt moet de Raad vaststellen dat de toepassing van het decreet niet consequent en eerder slechts heel sporadisch gebeurt.

Zoals gezegd dateert het decreet van 1993. Eén jaar later volgde de verspreiding en de publicatie van een lijst van gefeminiseerde aanbevolen vormen voor de verschillende beroepen. Na 12 jaren decreet werd een hernieuwde versie van deze lijst uitgebracht¹⁰. In de lijst vinden we naast “avocat” ook “avocate”, naast “greffier” ook “greffière”, naast “huissier” ook “huissière”, en zelfs “procureure du roi” naast “procureur du roi” en “batonnière” naast

---

⁹ Advies nr. 102 van het Bureau van de Raad voor de Gelijke Kansen voor Mannen en Vrouwen d.d. 8 september 2005 inzake de Orde van Geneesheren.

¹⁰ CONSEIL SUPERIEUR DE LA LANGUE FRANCAISE, Guide de féminisation des noms de métier, fonction, grade ou titre, *Mettre au féminin*, 2005.

“batonnier”, maar wordt “conseil” gebruikt voor man en vrouw, net zoals “notaire”, “juge”, “jurisconsulte” en “juriste”.

In het voorwoord van de lijst wordt er uitdrukkelijk op gewezen dat het decreet weliswaar in werking is, en dat de lijst met voorgeschreven vormen bestaat, doch dat ééniedere taalgebruiker er vrij in blijft om in zijn dagelijks leven te kiezen of hij zich richt tot “Madame la Conseillère d’Etat” of “Madame le Conseiller d’Etat”. De auteurs beklemtonen dat, welke regels men ook voorschrijft, het uiteindelijk de gewoonten van de taalgebruikers zijn die er toe zullen leiden of een bepaalde vrouwelijke functievorm ingeburgerd raakt of niet.

De Raad van de Gelijke Kansen dringt erop aan dat er voldoende ruchtbaarheid wordt gegeven aan de publicatie met de vrouwelijke voorgestelde functienamen (onder andere door verspreiding op scholen en in bibliotheken) en dat er publiciteitscampagnes worden gevoerd om de taalgebruikers voor deze problematiek gevoelig te maken.

b. Nederlandse taal

De Raad van de Gelijke Kansen is, zoals al eerder gezegd, voorstander van de neutralisering van de beroepsnamen, en is van oordeel dat wanneer de mogelijkheid bestaat om een bepaald beroep of functie door een seksenutrale benaming aan te duiden, deze dient gebruikt te worden in iedere context.

Ook voor de Nederlandse taal werd een Wegwijzer voor vorming en gebruik van Nederlandse functiebenamingen uitgegeven¹¹. Voor griffier wordt “griffiere” of “griffierster” voorgesteld. Advocate naast advocaat is nu al gebruikelijk. De situatie is anders voor een vrouwelijke rechter. Volgens de auteurs wordt “rechter” veeleer beschouwd als een titel dan als functienaam voor ‘persoon die recht spreekt’, waardoor vervrouwelijking niet voor de hand ligt. Rechter blijft dus rechter, zowel voor man als vrouw. De uitgave heeft echter geen normerend of voorschrijvend karakter, maar is eerder inventariserend en beschrijvend. Het geeft de taalgebruiker een aantal richtlijnen en adviezen om mee rekening te houden in de praktijk. Opnieuw is de Raad sterk vragende partij om deze lijst publiek te maken en te verspreiden in openbare instellingen, om de taalgebruikers bewust te maken van de problematiek en de mogelijke oplossingen.

De Raad dringt er tevens op aan dat de beleidsmakers, die rechtstreeks of onrechtstreeks bevoegd zijn voor deze materie, alles in het werk stellen om op korte termijn de betiteling en wetgeving met betrekking tot de juridische actoren seksenutraal te maken, en om het gebruik van neutrale benamingen voor beroepen en functies algemene ingang te doen vinden in het wettelijk, administratief, arbeidsrechtelijk en sociaalrechtelijk taalgebruik.

c. Duitse taal

De Raad van de Gelijke Kansen voor Mannen en Vrouwen dringt erop aan dat voor wat het Duitse taalgebied betreft, eveneens de nodige initiatieven genomen worden teneinde de aangepaste aanduidingen te implementeren in de wetteksten daarop van toepassing.

---

¹¹ J. DE CALUWE en A. VAN SANTEN, *Gezocht : functiebenamingen (M/V). Wegwijzer voor vorming en gebruik van Nederlandse functiebenamingen*, Sdu Uitgevers, Den Haag, 2001.